

мистец. НАМ України; редкол.: В. Д. Сидоренко, О. О. Роготченко, А. О. Пучков (заст. голови) та ін. – К.: Фенікс, 2013. – Вип. 9. – 328 с.: іл.

3. Естетичні та етичні чинники розвитку професійного досвіду викладачів вищих педагогічних навчальних закладів: монографія / Г. І. Сотська, С. О. Соломаха, Н. С. Гомеля, М. П. Вовк, Ю. В. Грищенко, Н. О. Філіпчук, Т. В. Котирло; за ред. С. В. Коновець, М. М. Солдатенко. – Київ: ІПОД, 2016. – 267 с.

4. Кукуруза Н. В. Літературна композиція: від задуму до сценічного втілення / Навчальний посібник до розділу з навчального курсу «Сценічна мова». – Івано-Франківськ, «Лілея-НВ», 2014. – 272 с.

5. Отич О. М. Педагогіка мистецтва в системі мистецьких субдисциплін педагогіки (порівняльний аналіз концептуальних засад) // Мистецька освіта в Україні: теорія і практика / О. П. Рудницька [та ін.]; заг. ред. О. В. Михайличенко, ред. Г. Ю. Николаї. – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 255 с.

6. Рудницька О. П. Методологія мистецької освіти / Мистецька освіта в Україні: теорія і практика / О. П. Рудницька [та ін.]; заг. ред. О. В. Михайличенко, редактор Г. Ю. Николаї. – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 255 с.

7. Ференц Н. С. Основи літературознавства: підруч. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/10810806/literatura/hudozhnya_literatura_vid_mistetstva

Розділ VI
МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА – ПРОБЛЕМИ,
СЬОГОДЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ

УДК [37-069](417)

Н. О. Терентьєва, м. Чернігів

**ПОТЕНЦІАЛ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ
ОСОБИСТОСТІ**

У контексті оновлення стандартів вищої та середньої освіти все більшої актуальності набуває варіативна компонента навчальних планів спеціальностей, зокрема педагогічних, оскільки саме майбутні педагоги мають реалізовувати основні положення нових стандартів. Проектом Державного стандарту базової середньої освіти передбачено формування в учнівської молоді таких ключових компетентностей: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) мовою; здатність спілкуватися іноземними мовами; математична компетентність; компетентності в галузі природничих наук, техніки й технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; громадянська та соціальна компетентності; культурна компетентність; підприємливість і фінансова грамотність. Формування зазначених компетентностей значною мірою залежить від особистих якостей, здібностей, особистісного соціального і культурного досвіду тих, хто буде їх формувати.

Однією з варіативних навчальних дисциплін, які є доцільними для студентів будь-якої педагогічної спеціальності, вбачаємо музейну педагогіку, оскільки її вивчення передбачає розв'язання низки завдань професійної підготовки фахівців, зокрема: опанування системою знань про музейну педагогіку, витоки, особливості запровадження, історико-педагогічний, просвітницький та краєзнавчий потенціал музеїв. Програмою навчальною дисципліни передбачалось вивчення таких тем: теоретична музейна педагогіка: історія, мета завдання; сьогодення та перспективи розвитку музейної педагогіки; практична музейна педагогіка: особливості та перспективи впровадження музейної педагогіки в освітні заклади всіх ланок системи освіти; музей як осередок науково-просвітницької, історико-педагогічної та краєзнавчої інформації. Творчими завданнями визначено розкриття особливостей запровадження музейної педагогіки в Україні у дошкільній освіті; загальній середній освіті; позашкільній освіті; професійно-технічній освіті; вищій освіті; післядипломній освіті та добір авторських музейно-педагогічних методик (вітчизняних, європейських, світових) та виокремлення продуктивних ідей щодо впровадження їх елементів в закладах освіти. Важливим є усвідомлення студентами потенціалу і можливостей музеїв для формування особистості людини.

Авторський досвід викладання цієї дисципліни дозволяє дійти висновку про її значний потенціал у формуванні особистості майбутнього педагога, який буде спроможним сформувати дитячу особистість не завдаючи їй шкоди. Та значущим є не стільки ознайомлення з теоретичними напрацюваннями, скільки відвідування музеїв, експозицій з метою ознайомлення з роботою екскурсовода та аналізу

впливу його професіоналізму на мотивацію молоді щодо подальшого відвідування музеїв.

На підтвердження зазначеного наведемо фрагменти студентських есе.

«...В музей ми завітали після пар тому вже нічого не хотілося. Але прибувши до музею та послухавши початок екскурсії я змінила своє враження. Хоч у музеї я була вже в друге мені більше у друге сподобався екскурсовод і слухати його було цікавіше, він розповідав не лише тільки історію але і цікаві факти пов'язані з цим. Загалом враження в мене склалося добре, а найбільш мені сподобалося унікальна латино мовна збірка наукових трактатів XV ст. «Хроніка Сарматії Європейської» (1509 р.)... Незважаючи на втому екскурсія була цікава, хоч після того, як я там було в перший раз нічого не змінилося, але було значно цікавіше та веселіше. Хоч ми йшли до музею, щоб дізнатися про меценатів, ми про них нічого не почули, але я не жалкую, що відвідала музей вдруге...».

«Піднявшись на другий поверх, ми зайшли в невеликий експозиційний зал і там нас зустрів досить привітний на перший погляд екскурсовод. Він ввічливо привітався, представився та, зрозумівши, що ми трохи стомлені, вирішив провести ознайомлення із виставкою за одну годину. Правда, в кінці кінців він все ж таки не розрахував свій час і провів її на пів години довше, ніж запланував. ... У прес-релізі виставки були чітко визначені її мета та завдання, а саме на матеріалах експозиції проілюструвати основні етапи біографії братів Могилевцевих; показати їхню благодійну діяльність у Брянську та у Києві; висвітлити вплив благодійності на громадське життя; розкрити роль благодійних фондів Росії та України в розвитку вітчизняної освіти. На жаль, про братів Могилевцевих та їхню діяльність ми майже нічого не дізналися... Але в кінці екскурсовод поставив риторичне запитання до тих, хто ще залишився в залі: «Чи пожертвували б ви кошти на розвиток науки і культури? ... Особисто я задумалась над останніми словами екскурсовода. Які все ж таки морально-етичні якості мають бути у людей, котрі займаються благодійністю, які мотиви є рушійними у їхній діяльності чи чекають вони щось натомість?».

«...Так як наша група потрапила сюди вже вдруге, екскурсія не видалась нам дуже пізнавальною; на жаль, але ми не отримали якоїсь нової, цікавої інформації, або дуже сильного естетичного задоволення...».

Таким чином, засоби музейної педагогіки дозволяють учителям запроваджувати нетрадиційні елементи з урахуванням інтересів учнівської молоді; поєднувати емоційний та інтелектуальний впливи на учнів; розкрити значущість і практичну спрямованість навчального матеріалу з використанням наочності; надати учням додаткові можливості для самореалізації на додаткових, позакласних заняттях та при виконанні самостійних і дослідницьких завдань. І однією з цікавинок, які доцільно запроваджувати в освітньому процесі – це вивчення історії власної родини, оскільки спогади, фото і родинні традиції – це також експозиція, яка має значний потенціал для формування особистості.

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ДУХОВНОСТІ ГІМНАЗИСТІВ

Зміна підходів до історичної освіти сьогодні вимагає від педагогічної спільноти переглянути своє ставлення до музейної педагогіки, екскурсійної роботи. На жаль, не всі вчителі надають їй належного значення. Музейна педагогіка – галузь діяльності, що здійснює передачу культурного досвіду на основі міждисциплінарного та поліхудожнього підходу через педагогічний процес в умовах музейного середовища [1]. Музейна педагогіка – це наукова дисципліна на стику музеєзнавства, педагогіки та психології, що розглядає музей як освітню систему [4]. При цьому мається на увазі не просте використання будівлі музею для проведення уроків, а співпраця музею та школи на рівних умовах. Музей здатен формувати особистісне емоційне ставлення до експонатів, створити відповідні умови для формування світогляду, творчих здібностей. Екскурсійна робота передбачає застосування аксіологічного підходу, який в свою чергу створює умови для формування ціннісних орієнтацій особистості учня. Аксіологічний метод пізнання полягає і у відборі тих фактів минулого, що пов'язані з культурними цінностями. Застосування такого підходу надає можливості для засвоєння учнями загальнолюдських, державних і етносоціальних цінностей життя і культури, що сприяє вирішенню проблеми самоідентифікації молоді в розумінні взаємовідносин: Людина – Земля, Людина – суспільство, Людина – Людина.

Музей є унікальним середовищем навчання: сотні тисяч цінних експонатів дають можливість безпосередньо доторкнутися до навчального матеріалу, що вивчається на уроках історії, української літератури, мистецтва. Емоційні враження після побаченого сприяють виконанню освітніх та виховних завдань навчального закладу, педагога. В процесі роботи з музейними експонатами учні набувають таких функціональних компетентностей як пізнавальні (діалог з епохою, особистістю, музейним експонатом); діяльнісний (учні працюють як дослідники); кульмінаційний (самореалізація і самоактуалізація). Музейні заняття дозволяють індивідуалізувати навчальний процес, стимулюють учня, показують ступінь участі його на кожній стадії (описовій, конструктивній, класифікаційній, інтерпретаційній, творчій) роботи над темою. Метою екскурсійної роботи є не стільки дослідження навчального матеріалу за допомогою музейного експоната, скільки розвиток певних здібностей, умінь і навичок пізнавальної активності та самостійності учнів. Актуальним на сьогодні є використання музейних експонатів на уроках історії із застосуванням новітніх інформаційних технологій, зокрема віртуальних екскурсій музеями України та світу. Музейні експозиції можуть успішно використовуватись у сучасних педагогічних технологіях, сприяти створенню ефективного навчального середовища, формуванню в учнів емоційно-ціннісного ставлення до знань, подолання міжкультурних стереотипів.

«Нове бачення» ролі музеїв сприяє організації співпраці, яка позитивно впливає на розвиток підростаючого покоління, відбувається зростання рівня компетентності учнів та розуміння цінності музеїв у світі, у межах численних громад та спільнот. Музей сприймається не лише як місце збереження традиційних культурних цінностей, а і як середовище для якісного навчання [3]. У ході музейно-педагогічного діалогу з'являється можливість продемонструвати, як саме триває процес пошуку та інтерпретації інформації про кожний музейний експонат, як